

SVERIGE. KUNGL. MAJ:T

**Kongl. Maj:ts Förnyade Allmänna
Manufactur- och Handtwärkeri Privilegier,
Gifne och Stadfäste Stockholm i Råd-
Cammaren then 29. Maji 1739.**

Stockholm, Tryckt hos Directeuren af Kongl. Tryckeriet Pet. Momma.
1739

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

m.

Kongl. Maj:ts

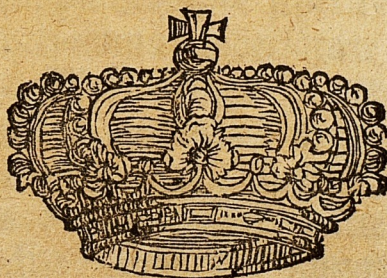
Förmade
Allmänna

MANUFACTUR-

och Handtwärkeri

PRIVILEGIER,

Gifne och Stadfäste Stockholm i Råd- & Sammaren
then 29. Maji 1739.

Cum Gratia & Privilegio S:æ R:æ Maj:ts.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Directeuren af Kongl. Tryckeriet

PET. MOMMA,

1848

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
TREASURY
WASHINGTON

RECEIVED
JAN 10 1848
DEPARTMENT OF THE
TREASURY
WASHINGTON

S FRIEDRICH

med GUDS Nåde, Swe-
riges, Pöthens och Wendes
Konung 2c. 2c. 2c. Landt-
Grefwe til Hessen 2c. 2c.

Gjøre witterligt, at som thet är en i sig sielt otwe-
dersfäjelig, samt af andra wälmäende och floreran-
de Nationers exempel, i sielfwa wärket bewist san-
ning, at nyttige Manufacturer, Fabriquer och Handt-
wärkerier i et Land, öka undersätarnes wälmåga
och Rikens theruppå berodende styrka, samt nära en
myckenhet af arbetsamma Undersätare i Landet; Så
hafwa ock Wäre Glorwördige Företrädare i Rege-
mentet, Sveriges Konungar, ifrån långliga tider
tilbaka så mycket mera warit therom sorgfällige, at
allehanda nödige Manufacturer måtte uti Riket an-
läggas och tilwära, som thet samma rikeligen är
försedt, icke allenast med allehanda Materialier, som
tiena at beredas wid Manufacturerne, til hela Lan-
dets rikande och förkofring, utan ock med hwar-
jehanda andra fördelar, såsom Skogar, tienlige
Strömmar, goda watten, ymnoghet och lindrigt
pris på llfsmedel, med flera förmåner, som Ma-
nufactur wärfarne til nytta och beqwämlighet, lända

I synnerhet hafwer Hans Majt Konung CARL
then XI., Wår Högtårade Herr Swärfader, Glor-
wördig i åminnelse, igenom thes then 18. Septemb.
1668. utfärdade Allmänna Handtwärkshus Privile-
gier, sökt at upmuntra thes trogna Undersätare
til inrättande och utwidgande af så nyttige och lässi-
ge närings sätt, hwilka Privilegier och sedermera icke
warit utan frukt, fast ån the infallne swåra Krigen,
samt andre omständigheter förorsakat, at sådane in-
rättningar icke kommit til then förkofring och stadga,
som swarat emot thet påsyftade ändamålet. Thet
hafwa ock ei mindre thes efterträdare i Regeringen,
Hans Kongl. Majt Konung CARL then XII. Wår
Högtårade Herr Swåger Glortwördig i åminnelse,
såsom ock Wår Högtålsfelige Gemål låtit sig wara
ganska angelägit, at tråda i så lofwärde fotspår,
så mycket som tidernes swårigheter någon sin kunnat
tillåta, samt förthenskul genom åtskillige utfärdade
Nådige Förordningar, sökt at främja Manufactu-
riernes upkomst och tilwäxt i Riket. Wij hafwe ås-
wen intet underlåtit, alt ifrån Wår Regerings för-
sta början, at lemna sanskyllige rön af Wår alstwar-
lige önskan och åtrå, at giöra Riket wälmaende och
thes Inbyggare lyckelige, i thet Wij, icke allenast
på alt sätt sökt at förfrämja, bättra och förkofra then
allmänna Rikens Husbällning i gemen, utan ock i
synnerhet tid efter annan stadgat hwarjehanda nyt-
tige

tige och nödige författningar, til Manufacturernes
upbringande och befästande i Riket.

Och som Rikens Ständer Os nu i underdånighet wid handen gifwit, huruledes förbemälte Allmänne Handtwärks-Hus Privilegier af år 1668. äro igenom tidernes förändring, dels komme utur bruk, dels til theras innehåld hos många äro obefante, ther likwål Manufacturer- och Fabriquernes tilwärt fordrar, at alla the, som antingen redan någon sådan anlagt, eller tänka anlägga, måge wara underderrättade och aldeles försäkrade om the förmåner, fri- och rättigheter, hwarwid sådane wärk kunna sig tryggga och stödja, på thet en hwar som råd och längenhet hafwer, må til angripande af sådane Riket högst gagnelige närings medel, thesto mera blifwa hågad, jemwål ock främmande upmuntras, at med sine wärk och rörelser hit inslytta; Hwarföre ock Rikens Ständer i underdånighet anhållit, thet Wislike almännelige Privilegier för Handtwärks-Husen, lämpade efter these tiders omständigheter i nåder wilje låta utfärda; Alltså förene Wij så mycket håldre Wår Nådige wilje och wälbehag med thessa Rikens Ständers underdånige åstundan och begiäran, som Wårt fasta och oryggeliga upsåt är, at ingen ting underlåta af alt thet, som kan lända til Rikets och Wåra trogne, undersåtars nytta och wälfärd.

Wij förklare alt therföre här med i nåder, thet alle Manufacturer och Fabrique, samt thesas idlare, Betiente och tilhörige arbetare, skole hafwa at nyttja och til godo niuta, efterföljande allmänne Manufactur Privilegier, hwilka Wi them här med i kraft af Wår Konungsliga makt och myndighet, i nåder förunna och tillägga welat.

L.

Såsom Rikens wälfärd och styrka mycket beror på wälbebodde, folkrike och närfsamma Städer / hwartil Manufacturer och Handtwärkerier, jemte en god och nyttig Handel, äro the säkraste medel; Alltså böra hädanefter these inrättningar och wärk anläggas uti the ther til tienlige och bäst belagne Städer, men icke tillåtas, them til meen och aftagande, på Landsbygden at uprättas och drifwas; med mindre för wiså af them, som behöfwa Slog, Marck, Wattufall, eller andre dylike förnödenheter, sådant oungängeligen måste bewiljas så i en sådan händelse altid Wårt Nådige specielle tilstånd ther til sökas bör. Dock Adelige Privilegiernes 19. §. aldeles oförkränkt, och ware härunder ingalunda förstådde the handaslogder eller tilwærkningar, som Landtmannen och Allmogen förfärdiga och til salu i Städerne införa kunna.

I the Städer, hwarest någre Stadzens, en-
 skulte platser eller obebygde tomter finnas, som
 kunna vara beqwäme och läglige för them, thet
 ware sig Fremmande eller Inhemiska, som wilja the-
 stades någre nyttige Fabriquer inrätta, skola såda-
 ne Platser och Tompter them til then ändan inrym-
 mas; likaledes sådane befändtelige Hus och bygna-
 der, som utan någon synnerlig publique affaknad
 kunna umbåras, hwilka Tomter, Platser eller an-
 dra lägenheter, samma Manufacturister theras barn
 och efterkommande, så länge the inrättade wärken af
 them thestades drifwas och fortsättjas, skola så-
 som annan wälfängen Ägendom, äga, nyttja och
 behålla, hwarutinnan Magistraterne, och i fall så
 omtränger, wederbörande Landshöfdingar, böra
 vara them behjelpelige, jemwäl skola och the wärck
 och inrättningar, som efter rista Gens lydelse, äro
 tillätelige, at på Landsbygden anläggas och upfät-
 tias, hafwa at åtniuta en lika förmån å Wår och
 Cronans immediate förbehållne grunder och lägen-
 heter, hwaruti wid inkommande ansökningar, Wå-
 re och Kistens Sammar och Commercie Collegier,
 efter wederbörandes inhämtade utlåtelse, åligger
 at vara them beforderlige, och Wårt Nådige bifall
 til sådane oumgängelige Cronolägenheter, inrym-
 mande i underdånighet utwårka.

3.
The Manufacturister och Fabriqueurer, som
äro förlagne om byggningswärke, til thesas Manu-
factur inrättningars upställande, i synnerhet frem-
mande, som hit i Riket inflytta och sig i Städerne
nedsättia wela, skola niuta utshning på nödigt tim-
ber och byggnings wärke, utan betalning, utur
Eronones Parker och Allmanningar, efter then
Methode som Skogs-ordningen föreskrifwer, och
ware them äfwen tillåtit, at på lika sätt, ef-
ter wederbörlig utshning, så låta hugga Ek,
Bok, eller annat Trä, som til thesas wärk och
redskaper bewisligen erfordras. Och på thet at
främmande Fabriqueurer så mycket mera måge be-
welas til inflyttande hit i Riket med thesas folk
och arbetare; Så skola the, förutan sielfwa
Tompterne, hus och lägenheter, som i anledning
af hwad förbemält är, til them uplåtas och in-
rymmas, jemte flere här stadgade förmåner,
äfwenwål hafwa, at utan återbetalning, undså
af Manufactur Fonden en efter Manufacturens
kostbarhet proportionerad byggningshielp uti Con-
tante penningar, til thesas wärks och Husrums
upbyggande i the Städer, som the sielfwa til sine
hemwister och Fabriquers drifwande utwällia willia.

4.
Alle Wäre, trogne undersätare, af ehwad stånd
och

och wilfor the wara måge, såsom ock fremmande
the ther inflyttia, och med thesas Familier i Ri-
ket qwarblifwa willia, åge fullkomlig frihet och
obehindrat tillstånd, som thesse almånna Privilegier
och Kongl. Förordningarne medgifwa, at anlag-
ga, inrätta och drifwa Manufacturer och Handt-
wårkerier i Riket, hwarom the sig hos wederbö-
rande Hall-Rätter eller i the Städer, hwarest in-
ga Hall-Rätter äro, hos Magistraterne hafwa at
angifwa, och thesas samtycke sig förskaffa, utan at
widare Specielt Privilegium och tillstånd therå be-
höfwes, med mindre någon sådant sielf åstunda
skulle. Dock at the Manufacturer, som förut kun-
na hafwa erhållit privilegier på wise år, niuta
them utan intrång til godo. Och åligger Hall-
Rätten i Stockholm, samt Landshöfdingarne i
orterne, efter undsängen notification ifrån Magi-
strater och Hall-Rätterne, sådant genast Wårt
och Kilsens Commercie Collegium at, tilliånna
gifwa, hwilket sedermera bör thes ofördröneliga
swar theröfwer lemna, i händelse ther wid något
woro at påminna, på thet at Manufacturisten för
all omkostnad och tidspillan i slika fall må wara
befriad. Swarjom och enom ware jemwål tillåtit,
at interressera uti Manufactur wårk, eller och at
ther til gödra förstråfningar och förlager, i Mate-
rier, waror eller penningar, efter aftal ock öfwer-
ens

ens Kommande; hwartwid the förra ei mindre än the senare skola finna then trygg- och säkerhet, som fram bättre omsörmält warder.

5.

Alla Fabriqueurer och Manufacturister samt theras folk och arbetare, skola, så wida the ingen annan borgerlig näring therjemte idka, wara befriade för båtsmans håll, inquarteringar, wackthållning, utskrifning och wårfsningar, samt flere dylike beswår; likaledes blifwa theras folk och arbetare ifrån alla Contributioner och Pålagor, hwad namn the och hafwa kunna, Tull och Accis undantagne, frikallade, så wäl som sielfwa wårken och theras ägare eller innehafware, så framt these senare icke sedan inrättningarne kommit til styrka och förmåga, wid Rikets högstträngande behof sig sådant godwilligt åtaga. The wid wårken antagne Läringar, blifwa tillika med fattiga Spinnerstor, hwilka för wårken ständigt arbeta, också frie för Mantals penningars erläggande.

6.

Ingen til och under Manufacturierne och Fabriqueerne lydande Person, Betiente, Mästare Handt-

Handtwärkare och Arbetare, må för någon skuld inmanas; ei heller för mindre brott i Hæftelse qwarhållas, när wärkets principal för honom i borgen går. Thet må ingen under någon prætext, som förebåras kan/ bortlåda, eller studsiga och affspännige giöra, någon af the Betiente, Måstare, Handtwärkare eller arbetare, som til Manufacturierne och Fabriquerne wärkstäder höra, eller therstädes arbete emottaga, ehwad the äro inhemskte eller utrikes ifrån inkomne, icke heller sådane i tienskt, arbete och försvar antaga, utan behörigt Pass, Orlofs-Zedel, eller Afstieds bewis ifrån Manufacturiet; gör thet någon, ware förfallen til thet straff, som i Hall-Ordnungen och Factorie-Rätten utsättes, återstafte personen och ersätte skadan. Lag samma ware för them, som utan wederbörandes låf och wettenskap, begifwa sig ifrån thet wärkets arbete, hwarwid the blifwit antagne, til et annat, eller eljest sig olåstigen undanhålla.

Så må och icke någon Wårsware eller Office-rare wara tillåtit at wårstwa någon til Manufacturierne eller Fabriquerne hörande person och arbetare: Skier thet, eller ock at någon sådan olåstigen bortlöper/ rymmer och sig utur wågen håller; Så åger Manufacturisten at med Wår besallningshawandes eller wederbörande Magistrats och Cronobes-

tients hielp och handräckning, then samma igentaga,
hwarest han finnes.

7.

Wid Fabriquerne och hos Handtwärkerierne, af hwad art och tilwärkning the wara måge, bör för all ting tillses, at goda och wälsörfarne Mästare och arbetare anstallas och inöfwas, til hwilken ända, then nu förnyade Hall-ordningen och allmänna Factorie Rätten noga och strikte måste efterlestwas. Och som ibland Handtwärkerierne och Umbeterne, samt thesas Mästare, Gesäller och Arbetare, allehanda misbruk, inskränkningar, enslyte Embets Reglor, stridigheter, sammansättningar, hinderlige öfwerens kommeller til Publici nachdel, igenom warornes slätta försärdigande, men icke thes mindre stegrande i priset, gewohnheiter, onödige vexationer, slösactige omkostnader, och andre flere egenwilligheter, sig emot Skråordningens rätta förstånd och ändamål irritat, hwilket alt varit et ganska stort hinder emot Manufactur- och handtwärkeriernes upkomst och försöring, i thet stället, at på utrikes orter, hwarest sådane Handtwärk måst florera, och göra thesas idkare wälmående, sådane arbets hinder och olägenheter icke äro brukelige; Så wele Wi igenom

nom these almänna Manufactur och Handtwär-
ferie Privilegier, alfwarligen hafwa stadgat, thet
alt sådant, ehuru thet heta må, och af hwad
egenkap thet kan wara, skal aldeles uphäfwas,
affkaffas och förbudt warda, wid then plickt, som
i bemälte Hall-ordning och Factorie Rätt utsat
är. Men theremot skal hwar och en, cho han
är, som sit wärk och handaslögd lärdt eller lära
wil och arbeta kan, hafwa frihet, likmäßigt före-
nämde 4. §, at upfättia sin Fabrique eller Wärf-
stad, tillwärka waror och them förnyttta, dock
så, och med the wilkor, som i merbemälte Hall-
ordning och Factorie Rätt uttryckeligen påbindes,
hwarutom, til förekommande af oreda och sielfs-
wäld, sådant icke bör tillåtas.

8.

På thet Manufacturerne i Riket, så mycket
snarare och bättre måge hinna til fullkomlighet, och
Rikens almänna förkofring therigenom erhållas;
Så skola, som förbemält är, utländska Manufa-
aur idkare och Fabriqueurer, eller Capital ägande
Personer, af hwad stånd och wilkor the wara
måge, ei allenast hafwa frihet, at hit i Riket
wid alla tilfällen inflytta, och med theras medhaf-
wande eller här antagande arbetare, sådane wärk
och

Och inrättningar härstädes göra, samt till deras fördel och nytta bedrifwa, som these almånna privilegier, så wäl som then utfärdade Hall-ordningen och Factorie-Rätten förmå och medgifwa, utan och skal hwar och en utländsk Fabriqueur, som således med familie, ägendom / arbetsfolk, redskaper och tillbehör, i Riket inflytter och sitt bo härstädes fästa wil, först, då han sig thereom anmäler, undfå fria flyttnings och rese omkostningar, af the the till anslagne medel, och sedan, efter thes wärks bestäffsenhet, och then i Riket medbrachte förmögenhetens bewisliga quantum af Manufactur fonden, eller the the till förordnade medel, undfå och till godo niuta en wiß summa penningar till 4. a 5. procento, såsom en publique skänck och gåfwa för sig och efterkommande, till alla tider oflandrat; dock med thet wilkor, at i händelse han åter går med ägendomen utur Riket; så bör samma donation återbetalas.

9.

The erfarne Handtwärkare, Mästare, Geseller och Arbetare, som för Manufacturierne ifrån utrikes orter införskrifwas, hafwa at niuta fri resa, som af Publici medel godtgöres, när riktig räkning thereöfwer af Fabriqueuren ingifwes; Skolandes Wärt och Rikens Commercie-Collegium, genom
we

wederbörande Hall-Rätter tilse, thet the Contra-
cter, som med sådane infomne Arbetare blifwit slut-
ne, å ömse sidor redeligen och obrottsligen hållas,
så at the sina betingade wilkor och förtiente arbets-
löner oaffortade åtniuta. Och i fall, efter then i
Contracterne öfwerens komne tidens förlopp, nå-
gon af sådane Arbetare skulle wilja sig åter utur
Riket begifwa; skal sådant honom icke förwågras,
och om han wäl och redligen sig förhållit, honom af-
skieds Bewis theröfwer meddelas. Men the som
wilja blifwa och bo i Riket, samt sig härstädes ned-
låta, och i theras Handtwärk arbeta, skola ej
allenast theruti på alt sätt befordras, utan ock, i
fall någon af them, blifwer åldrig wanför eller or-
felös, skal behörig anstalt förfogas om thes under-
håll til dödsdagen, hwaröfwer Magistrater-och Hall-
Rätterne i Städerne böra hafwa omsorg och inseende.

10.

Til befordran och förmering af Garn spinnerier-
ne, hwarpå Wästveri Manufacturernes fortkomst
beror, skal nödig anstalt göras, så at then ej alle-
nast i Städerne, utan ock på Landsbygden ibland
Allmogen, efter Landskapernes wilkor och belägen-
het, må kunna utspridas; warande åfwen om Spin-
och Rasphus uprättande i åtskillige Städer faststält,
hwar-

hwaruti ej allenast wanartige och ofynnige mennis-
skior, utan ock lättingar, så af Man- som Qwinno-
kionet, måge instängas, och med Klådes Garns
spinnande sig södan förtiena. Och som thet är nö-
digt, at fattige Barn och Ungdom i theras yngre
år wänjas til Manufactur-arbete och handa slögder,
efter theras böijelser; så skola wid Wårhusen, som
nu äro, eller framdeles kunna warda inrättade, the
ther intagne Barnen af begge kionen, så snart ären
medgiftwa, jemte underrättelsen i Christendomen, samt
läsande, skrif- och räknande, också til Spin- och
Stickeri anföras, på thet the sedermera wid äldre
åren, med thesto mera nytta måge kunna sättas til
Manufacturierne, och sig omsider therigenom redeli-
gen försörja.

II.

Twister, tråtor och irringar, som wid Manu-
facturerne och Fabriquerne kunna upkomma, emel-
lan Principaler, Interessenter, Betienter, Måstare
och theras folk innom wårken, skola, likmätigt then
utfärdade Hall = Ordningen, uti Manufacturie-
Rätten, utan widlyftig process, som hindrar wår-
ken och arbetsfolket, uptagas och genast sli-
tas, så wida sådane misshälligheter icke kunna straxt
biläggas, eller afgjöras wid sielfwa wårcket och hem-
ma

ma hos Fabriqueuren, efter the speciale Reglemen-
ter, som framdeles för hwarthera, eller ock wiså
professioner inrättade blifwa.

12.

Alla rå materier och ämnen, som til Manufactu-
rerne och Fabriquerne kunna nödige vara, och ifrån
fremmande land måste inhämtas, skola ifrån stora
Sjö-Tullen och andre umgiälder eller afgifter här
med aldeles vara befriade, emot En Ottondels
proCents recognitions erläggande. Samma utri-
kes rå Waror och ämnen, så wäl som the, hwil-
ka i Riket falla, och för Manufacturisters Räkning,
ifrån en til annan ort föras, äro för lilla eller Landt-
tullen aldeles fria, så the med riktige Pass försedde
äro: likaledes äro allehanda Machiner, redskaper och
Wärktng, af hwad art the kunna vara, såsom ock
utrikes Fabriqueurers och Handtwärckares kläder och
Husgeråds Saker, hwilka hit inkomma, ifrån Stora
Sjö- och Landt-Tullen aldeles frifallade.

13.

The rå materier och ämnen, som wid Fabri-
querne tilredas och förarbetas kunna, efterlåtes Ma-
nufacturisterne at allestädes i Landet, obehindrat så
uptinga, förskrifwa och inkiöpa, så hos Landtman-
nen som i Städerne; och skola jämwäl Ull och Garn,
eller andre rå materier, som af them eller theras ut-
stickade på thet sättet upkiöpas, vara ifrån Lilla
Tullen

Tullen aldeles fria; dock at altid behörige bewis med-
följa och wid Tullarne uptes; at these Waror wär-
feligen äro för någon wiß Manufactur betingade,
förskrefne eller upköpte; börandes likwäl på intet sätt
härwid Landskiöp och underslef föröfwas, wid straff,
som Lag och Förordningar förmå och innehålla.

Wij finne ock i nåder för godt / på thet the för-
Riket så nyttige Schäfferierne, thesto bättre måge in-
rättas och tiltaga, thet sådane Fabriqueurer, som
förmögenhet och skickelighet ther til hafwa, måge un-
der wiße drägelige wilkor så arrendera sådane Cro-
nones Råntor och lägenheter, som til theras Ule-
Manufactur wärks underhielp kunna wara tienlige /
och eljest at andra plåga bort arrenderas, hwar wid
tä then förbindelsen altid bör fogas, at Schäfferiet
och färe skötslen måste besörjas / samt förmeringen
theraf i sielfwa wärket wisas.

14.

Så skola ock alla större och mindre Sliopp och
Fartna, som med materialiers, tilwärfade Warors,
eller Visualiers förande til eller ifrån Manufacturer-
ne, utrikes eller inrikes segla, wara aldeles frikalla-
de för hwarjehanda anhållning och beslag til Wår
och Cronones dienst, samt them eljest icke något hin-
der och beswär tilfogas, widare, än hwad estet se-
glations ordningarne sli bör.

15. 211

Alla sådane Manufactur och Handtwärkerie
 Waror, som tilräckeligen i Riket förfärdigas och til
 införsel ifrån utrikes orter förbudne äro, skola alle-
 nast en gång Lilla Tullen erlägga, och sedan i hvars
 hand the äro, befriade warda. Och the Manufa-
 ctur-Waror, som wid inrikes Järn-Stähl och Me-
 tall Fabriquer tilwärfas, skola uti hvars hand the
 äro, icke högre Landt-Tull erlägga, än efter wigt
 af rå materien eller metallen, men icke efter arbetets
 värde, och thet allenast en gång, eller på ett ställe.
 Men alla Wäfwerie-Manufactur-Waror i Silke,
 Wlle och Linne, som wid inrikes Fabriquerne tilwärf-
 tas, samt wid Hall-Rätterne äro besittigade och
 stämplade, blifwa ifrån Lilla eller Landt-Tullen al-
 deles fritallade, så i Manufacturistens eller Tilwärf-
 karens egen hand, som i alla andras öfwer hela Ri-
 ket. I lika mätto, enär Manufacturer- och Handt-
 wärkerierne framdeles komma i thet stånd, at wisä
 eller flere tilwärfade Waror, som Rikets egen för-
 nödenhet öfwerstiga, kunna til utrikes orter afför-
 ras, at thetstädes debiteras; Så skal utförslen the-
 af i möjligaste mätto befordras och lättas, til hwil-
 ken ända icke heller någon utgående Tull eller andre
 umgiälder och afgifter för sådane utgående inrikes
 Manufactur tilwärfningar skal tagas, hwarken för
 Cronan eller Städerna; utan betale thet allenast En

Sttondedels proCents recognition, enär the utur
Riket och thes Hamnar til fremmande orter bort-
föras.

16.

Ehuruwål, enär Manufactur inrätningarne
framdeles til större upkomst och fullkomlighet hinna,
Manufacturisterne sielfwa lära sinna sig wara mindre
betiente med minuterungen, enär the sina tilwärd-
ningar uti gross kunna förnytttra: Dock wilja Wij i
Nåder tillåta them then rättigheten, at få i Städerna
hålla åpne Bodar och therstädes, så wål i som
utom marknader så sällia i minut thes egna til-
wärdningar, utan at them therutinman något hinder
och intrång tillfogas må.

17.

Allthenstund Manufacturer och Handtwärkerier;
jemte then almånna nyttan, the förorsaka, åswen
i synnerhet lända til befrämjande af Städernes up-
komst och wälstånd, och således är ej minder nödigt
ån billigt, at Handlande samt Manufacturister och
Handtwärkare inbördes räcka hwarandra handen,
och then ena til then andras befordran bidraaga; för-
thenstul Wele Wij här med alstwarligen och stränge-
ligen hafwa påbudt och förordnat, at efter twånne
års förlopp ifrån thetta dato, ingen Klöpman skal
wara tillåtit, at i öpen Bod, eller elliest i Husen,
sälja Utrikes Kram-Varor, som icke antingen sielf
un-

underhåller och drifwer eller åtminstone är Interessent
uti et eller annat nyttigt Manufactur - wärk; eller
är till någon ansenlig del afnämare af inrikes Manu-
factur och Handtwärkerie Waror, eller ock är För-
lagsman för wise Fabriquer och Wärfstäder. Bes-
trädes någon at at håremot handla och bruka un-
derslef, samt låta / utan at på nästbemälte sätt be-
wisa sig såsom en nyttig och för thet almänna bästa
wälsint undersäte, inkomma, inpracticera och försäl-
ja Utrikes Kram - Waror, then samma skal icke al-
lenast blifwa förlustig sin Borgerliga näring och wa-
ra förfallen i Wår onåde, utan ock såsom en Eds
och Förbuds brytare anses och affstraffas; hwaröf-
wer Wårt och Rikens Commercie - Collegium och
Wåre Befalningshafwande, samt wederbörande
Magistrater, böra hafwa allwarsamt inseende.

18.

Till the Inrikes Manufacturers och Handtwär-
keriers befrämjande, skola icke allenast the monde-
ringar och andre Persedlar, som till alla publique
Stater och Regementer i Riket erfordras, altid af the
Inländske Manufactur - Wårken uphandlas, och ej
något thertil ifrån Utrikes Orter införas, utan ock
the monderings sorter, hwilka i Riket icke kunna til-
wärfas, aldeles affkaffas och ingalunda brukas, un-
der hwad förewändning thet wara må, så at ingen

§ 3

wid

wid Ettusende Daler Silf:mynts wite, må understå sig at föreslå eller begiära något, som häremot strider.

19.

Enär så händer at Wij och Cronan hafwa nödigt til Wårt behof at uptaga några waror, som wid Manufacturerne och Fabriquerne förfärdigade äro, så skola sådane waror, altid straxt emot lefwereringen contant betalas: Men för the waror, som antingen til Militien eller eljest til Cronones förnödenhet beställas, skal altid halfwa delen förut betalas, och then andra hälften likaledes Contant erläggas, då Godset til lefwerering är färdigt, och innan thet ifrån Manufacturisten afhämtas.

20.

På thet at hwar och en må finnas så mycket willigare, at med sina medel understödja och forthielpa Manufacturerne och Handtwärkerierne; Så skola the, som hos oss och Cronan, efter Liquiderad räkning, kunna hafwa at fordra, och the medel sedan sinnade äro uti Manufacturerne insättja/ framsför andre Cronans Creditorer som lika rätt äga, utbekomma theas betalning, emot twänne bofaste Wåns borgen för wärckelig insättning.

21.

Til samma ända försäkre Wij och härmed, at alla uti Manufacturerne insatte medel, Waror och effe-

effeater, intet skola til någon Wår och Nissens nöd-
torst och behof angripas, utan contant betalning,
eller fullgod säkerhet, samt med ägarens tilstånd,
och goda wilja; Så skola ej eller Manufacturiernes
rå Almnen, Redskap och Wårktug någon arrest un-
derkastas, utan thesfore aldeles srikallas: Dock
thetta så forståendes, at ingen må i kraft af thenna
puncten, upsäteligen försördela sin nästa, bedragan-
des Creditorerne med Transport på Manufacturierne
af sin ägendom, som elliest efter Lag borde gå til
Creditorernes afbetalning.

22.

Förundes och här med Manufacturerne och
Handtwärkshusen, at enår the, efter liquiderade
Räkningar och klara obligationer, hafwa något at
fordra, må then skyldiga tillhållas at genast, utan
widare Rättegånas process samma skuld betala, el-
ler på annat sätt sig med them therutinnan affinna;
Skolandes Manufacturerne och Fabr. queurerne thes-
utom hafwa förmons Rätt och préference för alla
Creditorer, som icke äga i Almånna Lagen Privi-
legierade fordringar eller med Laga Inteckningar sig
förwarat uti debitoris Ägendom, hwilket in con-
cur'u Creditorum, samt elliest wid slike tilfällen, af
Lomare och Executorer noga bör i act tagas.

23. För

Förlagsman är then / som förskriuter til Manufacturer, Fabriquer och Handtwärkerierne rudimenterier, Victualie Waror eller penningar, at thesfore niuta och taga thes ersättning uti tilwärlade Waror. Och på thet the för wärken nödige Förlagerne med så mycket mera säkerhet må kunna göras, och så mycket lättare erhållas; Så förklare Wi här med i Rådber, at så wäl Manufacturister som Förläggare skola obrottsligen hågnas och skyddas wid thet, som uti Handels Balkens 17. Cap. 7. §. om Förlager i gemen, samt uti then utfärdade Hall-Ördningen och Factorie - Rätten om sådane Förlager i synnerhet, stadgat är; Men widkommande the lån och försträckningar af penningar eller Waror, som elliest göras, så förhållas thesmed efter Allmänna Lagen; Dock så at wärken alltid wid makt och ständig drift hållas.

Uti the Manufactur-Wärk eller Fabriquer, som bestå af Bolager, och af flere Interessenter äro tillsammans komne, tillåtes ingen utbrytning för någon delägare i synnerhet; utan bör Wärfket oföndrat och odelt drifwas för allas thes gemensamma Räkning, så at thes drift och uprätthållande alt jemt må erhållas; dock ware ingen förment, at bortfälja sin andel i Wärfket, til hwilken han hålft wil, sedan then blifwit

trit hembuden the öfrige Interessenterne, och the then
samma icke inlösa welat.

25.

Ingom ware tillåtit utom Interessenter och del-
ägare i wärken, eller then the sins emellan komma
öfwerens om, at få tilträde til Böcker, Handlin-
gar och Räkenskaper, som wid Manufacturerne och
Fabriquerne, ware sig i Bolag eller ej, hållas och
förwaras.

Thet måge ock the som uti Fabriquerne inter-
essera, samt sina namn och Personer icke wela gö-
ra bekandte, therutinwan wilfaras, så at ingen eho
han är, skal wara berättigad, ta wederbörande
Manufactur ägare nekar och icke uptäcka will, så-
dant uti hwad foro thet wara må, at fordra och
erhålla, dock i then händelsen säker anledning kan
gifwas, at någon torde söka eller sökt at undandöl-
ja sin egendom för Creditorerne, themedelst at han
något Capital i Manufacturerne instuckit; Så bör
i en sådan händelse, Interessentskapet intet förwågra
sig, enär Debitoren therom sökes och Domaren så
godt finner, at lämna uplysning, til huru mycket
en sådan Debtors andel i Bolaget sig bestiger; eme-
dan under thet skydd, som these Privilegier medföra,
ingen bör taga sig tillfälle thes medunderjäte at för-
ördela.

D

J öf

I öfrigit ware icke någon tillåtit, hwarken å Cronans eller andras wägnar, under hwad förwändning thet och stie kan, at på ett eller annat sätt blanda och intränga sig uti then hushållning och skötsel, som enskilt af ägarne wid thesas Manufakturur och Fabriquer drifwas.

26.

Som the Manufacturer, hwilka bestå utaf Bölag och Interessentkap, mycket therigenom kunna lida och förswagas, om icke aldeles förfalla, at en del Interessenter tressas wid Sammanskätt af the Medel, som til wärkets uprätthållande och dritt åro oumgångelige, samt håglöst låta alt beswäret stadna på en eller någre flere af med Interessentene; Så sinne Wi, til förekommande thesas, i Råder godt at stadga; Thet enär antingen the tillförordnade Directeurerne, eller ock the fläste af Interessentene kunna vara nödwändig, at til Wärfkets fortsättiande något sammanskätt til en wiß summa af Interessentene göras bör; men en eller flere af them, sig inom then utsatte tiden dermed, efter thes i Wärfket tilhörige Lätter, icke infinner; Så bör, när therom bewislig kundgiörelse skedd är, en sådan Interessent vara aldeles förlustig thes andel i Wärfket, samt förut theruti instuckne medel, hwilka i en sådan händelse tilfalla thet öfrige Interessentskapet, som med war:

wärkets uprätthållande oförtruttit fortfara, så framt
han sig ej annorledes med them i godo förena gitter.

27.

Emedan thet är mycket angelägit, at Manu-
facturie inrättningarne i Riket lämpas efter hwarje
Ort och Stads lägenhet och omständigheter, så at
then ena icke må hindra och förqwäsja then andra,
särdeles uti the mindre Städerne; Ty bör icke alle-
nast förut noga undersökas, til hwad slags Manu-
facturer wise orter och Städer i Riket kunna wara
måst beqwäme, utan ock, wid nya Fabriquers och
Wärks anläggande sådant behörigen i afntagas.
Hwaröfwer så wäl Wårt och Rikens Commercii-
Collegium, som Wåra Befallningshafwande i Or-
terne, samt andre wederbörande, äga uppsikt hafwa.

28.

Skulle någon med särskilt Privilegio hafwa in-
rättat thes Manufactur på en obeqwäm och oläglig
Ort, samt är hågad at flytta; så kan honom en an-
nan och beqwämligare Plats thertil anwisas, endär
han sig anmäler, som i 4. §. förmåles; tå han å
thet senare stället, så wäl thes enskylte som these
Allmänne Privilegier lika fult bör til godo niuta.

29.

Angifwer sig någon at hafwa upfunnit och in-
venterat någon nyttig och ny Fabrique, machine el-
ler

ler arbetsfätt til Manufactur wäsendet hörande, som
tilförende icke warit kunnig, eller brukelig, och en
sådan Inventor för sig enskylt Privilegium therpå
begärar; Så bör först undersökas, hwad grund
och rikthet sådant äger, samt hwarest hans In-
vention bäst kan placeras och nyttias: och när så-
dant blifwit afgjordt; Så willie Wi i Råder Wårt
specielle Privilegium honom therpå meddela. Och
i fall en sådan ny Invention pröfwes wara särde-
les nyttig och oumgängelig för Manufacturerne;
Så skal uppfinnaren om han låter samma thes In-
vention blifwa almän, bekomma en skälilig och ef-
ter nyttan lämpad erkänstlo af Manufactur fonden.

30.

Til Manufacturers och Fabriqueurernes ange-
lägenheters bewakande wid hwariehanda tilfällen,
som ock til thesas gemensamma Sakers utförande
å wederbörlige ställen, samt at med råd och hand-
ledning biträda them, som slika Wärf och inrätt-
ningar willia begynna, eller elliest någon under-
rättelse och bistånd i these mål behöfwa; skal en
wis och ständig Ombudsman förordnas, som un-
der Commercie - Collegii inseende sådant bestrider
och i aft tager, hwilken af Manufactur Fonden lö-
nas och underhålles; warandes hans giöromål,
ibland annat, at gå fremmande Handtwärkare och
Manufacturister, som äro sinnade sig hit i Riket at
begif:

begifwa och med honom therom correspondera, til-
handa med goda råd, underrättelser och anvisnin-
gar, med mera, som uti hans Instruction vidare
förmåles.

31.

Sammaledes och på thet ej allenast Manu-
factur-idkare, utan ock Lanttmänner, måge sinna
någon fördel utaf the materiers förädlande, som på
et och annat ställe i Landet kunna falla, med me-
ra; Så skola skickelige Personer utses och förord-
nas, som om slikt äga wettenskap, hwilka uppå
anmodan, emot skälilig betalning, skola försoga sig
til the orter, hwarest något sådant warder angif-
wit, samt om thes rätta nyttjande, skötsel och
handtering, all nödig underrättelse lemna; Swartil
egenteligen hörer Järeskiötslen, eller Schäfferij be-
fördringen på ttenlige orter i Riket: Lijn och Ham-
pe culturen, samt Almogens undervisning uti Li-
nets rätta beredning och spinnande til finare lärfts-
wäfnader: åtskillige slags planteringar af Tobaks-
Blader, Strå-Kratsor, Färgegräs, och flere dy-
lika, som i Riket kunna upbringas och til Manu-
facturerens förnödenhet behöfwas; hwilka plante-
ringar, så the på Städernes jord och marc an-
läggas, til alla delar skola niuta these Allmänna
Manufactur Privilegier til godo.

D 3

Så

Såsom Manufacturerne inbegripa en stor del af närings rörelsen i Städerne, förmedelst myckenheten af Folk och Arbetare, som af them lefwa och underhållas, och hwilken allt mer och mer lärer förökas, allt som sådane Inrättningar och Handteringar til Rikets fördel kunna utwidgas; Alltså skola Manufacturister och Handtwärkare, så wida the äro Borgare, jemwål wara berättigade, hwar i sin ort, ej allenast såsom andre af Borgerskapet i Städerne at få part och del af allt som Staden och thet Allmänna wäsendet angå kan, samt på alman Rådstugu kundgöras och afhandlas plägar, utan ock uti Riksdagsmans walet delaktige wara lika med andra af Borgerskapet.

Wid sådane mål och ärenders förhastwande, som röra Manufacturer i gemen, på hwad ort och ställe thet wara må, bör them theraf förut lämnas del och underrättelse, på thet the med sine utlåtelse och föreställningar kunna, innan slutet fastställas, inkomma, så theras wälfärd och förkofring framför thet som pröfwat af mindre wigt, underhielpas och befrämjas måste.

Och på thet the som med öm sorgfällighet låta sig wara angelägit, at befordra nyttige Fabriquers
ins

Inrättning och tilwärt, så ock sig winlägga at lära och af grunden förstå the ther tilhörande stycken; måtte af någon belöning, efter theras förtienster, hafwa sig at hugna, samt flere theraf upmuntras til sligt lofligt och berömligit företagande; Ty willie Wi i Råder, at sådane Personer, wid existerande öpningar, enär the finnas så stickelige och wälförtiente, som andre sökande, blifwa föreslagne och befordrade, så wäl wid Wåre och Rikssens Collegier och Städernes Magistrater, som elliest, hwarest the med nytta employeras kunna; Willandes Wi i öfrigit hafwa them i Nådige åtanka, när tilfällen och omständigheter sådant medgifwa.

35.

Utterst och på thet at hwar och en som råd och lägenhet hafwes, må med så mycket större förmån, lust och säkerhet, använda thes tid och medel til Manufacturernes och Handtwärkeriernes forthielpande; Så försäkre Wi icke allenast här med i Råder, these Wårks och inrättingars Idkare i gemen, samt hwar ock en theraf i synnerhet, at the wid these Allmänna Privilegier, skola twarda skyddade och handhafde, samt framdeles, enär så behöfwes til Manufacturerens befordran, med flere nödige förmåner och goda wilkor benådade; utan wele Wi ock uti Wårt Nådige hägn och förswar hafwa tagit, så wäl alla these Wårt och inrättingar, som theras Principaler, Be-
tien-

7 a saml.

fienter, Handtvärkare och arbets Fölc; strängeligen förbiudandes hwarjom och enom wid Vår Gnåde och straff, efter Sakens beskaffenhet, at emot these Privilegier, eller andre Stadgar och them förundte rättigheter, i någor måtto tilfoga them skada, förfång, olägenhet eller wedersilja; warandes ingalunda Vår mening, at härigenom återkalla eller uphäfwa the enskylte Privilegier, förmåner och rättigheter, som för thetta på hwarjehanda slags Manufacturer til ett eller annat Värk eller Person kunna vara förlante; utan är fast mera Vårt Nådige systemål, at sådane Manufacturer och Fabriquer så länge the efter Privilegiernes lydelse tilböriligen drifwas, måge härigenom ytterligare befordras och befastas.

Vi biude och befalle förthenstul Vårt och Rikens Commerce Collegium, Vår Öfverståthållare i Stockholm och Våre Befallningshafwande och Magistrater i orterne / samt alla andra / hwilkas Embetes göromål these Privilegier i något mål kunna angå / at the icke allenast sielfwa ställa sig them samma til noqa efterrättelse / utan ock alswarsam hand theröfwer hålla / at Manufactur-Fabriquer- och Handtvärkerierne / häremot intet intrång eller förolämpande wedersaras må. Til yttermera wisso / hafwe Vi thetta med egen hand understrifwit och med Vårt Kongl. Sigill bekräftat. i Stockholm i Råd- och Cammaren the 29. Maji 1739.

FRIEDRICH.

(L. S.)

www.books2ebooks.eu